

آقابابایی، رضا، ۱۳۴۴.

فرجام پادشاهان: حکایت‌های شنیدنی از مرگ پادشاهان تاریخ ایران / رضا آقابابایی، حسن قریشی. - قم: قلم‌مکنون؛ ناشرین همکار / ابتکار دانش، گنج عرفان، یاران قلم، ۱۳۹۰.

ISBN 978 - 964 - 2527 - 56 - 4 : ریال، ۲۵۰۰۰

ص. ۱۴۸

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. ۱۴۰ - ۱۴۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. ایران - شاهان و فرمانروایان - مرگ. ۲. ایران - شاهان و فرمانروایان - سرگذشتنامه. الف. قریشی، حسن، ۱۳۴۵. ب. عنوان. ج. عنوان: حکایت‌های شنیدنی از مرگ پادشاهان تاریخ ایران.

DSR ۸۱ / ۱۷ ف ۴

۹۵۵/۰۰۹۲۲

م ۸۵ - ۲۹۶

● فرجام پادشاهان

■ رضا آقابابایی، سید حسن قریشی

□ تصحیح و مقابله: محمود حبیب الهی

□ ناشر: قلم مکنون

□ ناشرین همکار: ابتکار دانش، یاران قلم، گنج عرفان

□ لیتوگرافی: بهار علم

□ ناظر چاپ: مسعود حبیب الهی

□ چاپ: طاهّا

□ نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۰

□ شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

□ قیمت: ۲۵۰۰ تومان

ISBN 978-964-2527-56-4

□ شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۲۷-۵۶-۴

مراکز پخش:

تلفن: ۰۲۱-۶۶۵۶۵۳۹۲

تهران: انقلاب، جلالزاده جنوبی، پلاک ۱۴۴، واحد ۸

تلفن: ۰۲۵۱-۷۷۴۶۵۶۷

قسم: خیابان صفاییه، کوچه ییگدلی، کوچه جلالزاده، کوچه شریفی، پلاک ۶۹

فرجام پادشاهان

حکایت‌های شنیدنی از مرگ پادشاهان تاریخ ایران

رضا آقابابایی، سید حسن قریشی

تابستان یکهزار و سیصد و نود

فهرست مطالب

۱۹ • مهرداد اول (اشک پنجم) • ۱۷۴-۱۲۶ ق. م.	۲ • سخن نخست
۲۰ • فرهاد سوم • ۶۹-۶۰ ق. م.	
۲۱ • مهرداد سوم (اشک دوازدهم) • ۶۰-۵۵ ق. م.	
۲۲ • اشک بیستم (گورز) • ۵۱-۲۸ ق. م.	۱۱ • ایران قبل از اسلام
۲۳ • ارد یکم (اشک سیزدهم) • ۵۵-۳۷ ق. م.	
۲۴ • فرهاد چهارم • ۲۷-۲ ق. م.	۱۳ • ۱ • دیاکو • ۷۰۸ ق. م. - ۶۵۵ ق. م.
۲۵ • بلاش اول (اشک بیست و دوم) • ۵۲-۷۵ ق. م.	۱۴ • ۲ • هوشنگ • ۶۲۳-۵۸۵ ق.
۲۶ • اردوان پنجم • ۲۱۶-۲۲۶ م.	۱۵ • ۳ • اوی دهاک (استیاف) • ۵۸۴-۵۵۰ ق.
۲۷ • اردشیر بابکان • ۲۲۴-۲۴۱ م.	۱۶ • ۴ • کوروش • ۵۵۹-۵۲۹ ق. م.
۲۸ • شاپور اول • ۲۴۱-۲۷۲ م.	۱۷ • ۵ • بردیا
۲۹ • بهرام اول • ۲۷۲-۲۷۵ م.	۱۸ • ۶ • کسوجیه • ۵۲۹-۵۲۲ ق. م.
۳۰ • نرسی • ۲۹۳-۳۱۰ م.	۱۹ • ۷ • داریوش اول
۳۱ • شاپور دوم • ۳۱۰-۳۷۹ م.	۲۰ • ۸ • خشایارشا • ۴۸۶-۴۶۵ ق. م.
۳۲ • یزدگرد اول • ۳۹۹-۴۲۱ م.	۲۱ • ۹ • اردشیر اول • ۴۲۴-۳۶۶ ق. م.
۳۳ • بهرام گور • ۴۲۱-۴۳۹ م.	۲۲ • ۱۰ • خشایارشا دوم • ۴۲۴ ق. م.
۳۴ • خسرو انوشیروان • ۵۳۱-۵۷۹ م.	۲۳ • ۱۱ • داریوش دوم • ۴۲۴-۴۰۴ ق. م.
۳۵ • خسرو پرویز • ۵۹۰-۶۲۸ م.	۲۴ • ۱۲ • اردشیر دوم • ۴۰۴-۳۵۹ ق. م.
۳۶ • یزدگرد سوم • ۶۳۹-۶۵۲ م.	۲۵ • ۱۳ • اردشیر سوم و بابکوس خواجه • ۳۵۹-۳۳۸ ق. م.
	۲۶ • ۱۴ • داریوش سوم • ۳۳۶-۳۳۰ ق. م.
	۲۷ • ۱۵ • اسکندر مقدونی • ۳۳۳ ق. م.
	۲۸ • ۱۶ • سلوکوس اول • ۳۰۶-۲۸۱ ق. م.
	۲۹ • ۱۷ • انتیوخوس سوم • ۲۲۳-۱۸۷ ق. م.
	۳۰ • ۱۸ • اشک اول - ارشک • ۲۵۰-۲۲۷ ق. م.
۵۵ • مظهر ذوالعینین • ۲۰۵-۲۰۷ ه. ق.	

- ۳۸ • محمد بن طاهر • ۲۳۸-۲۵۹ م ۵۷
- ۳۹ • یعقوب لیث صفاری • ۲۳۸-۲۶۵ ق ۵۸
- ۴۰ • عمرو لیث • ۲۶۵-۲۸۷ ق ۵۹
- ۴۱ • امیر اسماعیل سامانی • ۲۸۰-۲۹۵ ق ۶۱
- ۴۲ • احمد بن اسماعیل سامانی • ۲۹۵-۳۰۱ ق ۶۲
- ۴۳ • عبدالملک بن نوح • ۳۲۳-۳۵۰ م ۶۳
- ۴۴ • حسن بن زید (داعی کبیر) • ۳۵۰-۳۷۲ ق ۶۴
- ۴۵ • محمد بن زید داعی • ۳۷۰-۳۸۷ ق ۶۵
- ۴۶ • حسن بن علی ناصر کبیر • ۳۰۱-۳۳۰ ق ۶۶
- ۴۷ • حسن بن قاسم (داعی صغیر) • ۳۰۳-۳۱۶ ق ۶۷
- ۴۸ • مرداویج • ۳۱۹-۳۲۳ ق ۶۸
- ۴۹ • وشمگیر • ۳۲۳-۳۵۷ ق ۷۰
- ۵۰ • قابوس • ۳۶۷-۴۰۲ ق ۷۱
- ۵۱ • علی عمادالدوله • ۳۳۳-۳۳۸ ق ۷۳
- ۵۲ • حسن رکن الدوله • ۳۳۸-۳۶۶ ق ۷۴
- ۵۳ • عضدالدوله دیلمی • ۳۳۸-۳۷۲ ق ۷۵
- ۵۴ • برکیارق سلجوقی • ۳۸۵-۴۱۵ ق ۷۷
- ۵۵ • سلطان محمود غزنوی • ۳۸۸-۴۲۱ ق ۷۸
- ۵۶ • سلطان مسعود غزنوی • ۴۲۱-۴۳۲ ق ۸۰
- ۵۷ • علاءالدین حسین جهانسوز • ۵۴۱-۶۱۲ ق ۸۱
- ۵۸ • ظفرسل • ۳۲۹-۴۵۵ ق ۸۲
- ۵۹ • ابی ارسلان • ۴۵۵-۴۶۵ ق ۸۲
- ۶۰ • ملکشاه سلجوقی • ۴۶۵-۴۸۵ ق ۸۳
- ۶۱ • سلطان سنجر سلجوقی • ۵۵۱-۵۵۲ ق ۸۴
- ۶۲ • طغرل سوم • ۵۷۱-۵۹۰ ق ۸۵
- ۶۳ • سلطان محمد خوارزمشاه • ۵۹۶-۶۱۷ ق ۸۷
- ۶۴ • سلطان جلالالدین خوارزمشاه • ۶۱۷-۶۲۸ ق ۸۹
- ۶۵ • چنگیزخان مغول • ۶۱۱-۶۲۳ ق ۹۱
- ۶۶ • هولاکوخان • ۶۵۳-۶۶۳ ق ۹۲
- ۶۷ • اباقخان • ۶۶۳-۶۸۰ ق ۹۳
- ۶۸ • احمد تکودار • ۶۸۱-۶۸۲ ۹۴
- ۶۹ • ارغون خان • ۶۸۲-۶۹۰ ق ۹۵
- ۷۰ • گیخانو • ۶۹۰-۶۹۳ ۹۶
- ۷۱ • غازان خان • ۶۹۳-۷۰۳ ۹۷
- ۷۲ • محمد خدابنده (او لجانی) • ۷۰۳-۷۱۶ ۹۸
- ۷۳ • سلطان ابوسعید بهادرخان • ۷۱۶-۷۳۶ ق ۹۹
- ۷۴ • تیمور • ۷۷۱-۸۰۷ ق ۱۰۱
- ۷۵ • شاهرخ نيمروی • ۸۰۸-۸۵۰ ق ۱۰۲
- ۷۶ • اسکندر فراتقویونلو • ۸۲۲-۸۴۱ ق ۱۰۳
- ۷۷ • جهانشاه قره قویونلو • ۸۳۰-۸۷۲ ق ۱۰۴
- ۷۸ • اوزون حسن • ۸۵۷-۸۸۲ ق ۱۰۶
- ۷۹ • شاه اسماعیل صفوی • ۹۰۷-۹۳۰ ق ۱۰۷
- ۸۰ • شاه تهماسب اول • ۹۲۰-۹۸۴ ق ۱۰۹
- ۸۱ • شاه اسماعیل دوم • ۹۸۴-۹۸۵ ق ۱۱۰
- ۸۲ • شاه عباس اول • ۹۹۶-۱۰۳۸ ق ۱۱۲
- ۸۳ • شاه عباس دوم • ۱۰۵۲-۱۰۷۷ ق ۱۱۳
- ۸۴ • شاه سلطان حسین • ۱۱۰۵-۱۱۱۳ ق ۱۱۵
- ۸۵ • محمود افغان • ۱۱۳۵-۱۱۳۸ ق ۱۱۶
- ۸۶ • اشرف افغان • ۱۱۳۸-۱۱۴۲ ق ۱۱۸
- ۸۷ • نادرشاه افشار • ۱۱۴۸-۱۱۶۰ ق ۱۲۰
- ۸۸ • علیقلی خان (عادلشاه) ۱۲۲
- ۸۹ • شاهروخ میرزا • ۱۱۶۲-۱۲۱۰ ۱۲۳
- ۹۰ • کریمخان زند • ۱۱۷۳-۱۱۹۳ ق ۱۲۴
- ۹۱ • لطیفخان زند • ۱۲۰۳-۱۲۰۹ ق ۱۲۶
- ۹۲ • آقا محمدخان قاجار • ۱۲۱۰-۱۲۱۲ ق ۱۲۷
- ۹۳ • فتحعلی شاه • ۱۲۱۲-۱۲۵۰ ق ۱۲۹
- ۹۴ • محمدرضا شاه • ۱۲۵۰-۱۲۶۲ ۱۳۱
- ۹۵ • ناصرالدین شاه • ۱۲۶۲-۱۳۱۳ ق ۱۳۱
- ۹۶ • مظفردالدین شاه • ۱۳۱۳-۱۳۲۴ ق ۱۳۳
- ۹۷ • محمد علی شاه قاجار • ۱۳۲۳-۱۳۲۷ ق ۱۳۳
- ۹۸ • احمد شاه قاجار • ۱۳۲۷-۱۳۲۸ ق ۱۳۵
- ۹۹ • رضا شاه پهلوی • ۱۳۰۴-۱۳۲۰ ش ۱۳۶
- ۱۰۰ • محمد رضا شاه • ۱۳۲۰-۱۳۵۷ ش ۱۳۸

سخن نخست

تاریخ، داستان تلخ و شیرین یک ملت نیست، تاریخ، علم است و برای ما روشن می‌کند که کژی‌ها و راستی‌های گذشته‌ی ملت‌ها، چه بوده است. تاریخ، ما را متوجه‌ی اهمیت نقش شخصیت‌ها، در شکل دادن به سرنوشت مردم می‌کند و می‌آموزد که شخصیت‌های تاریخی در یک‌بختی و ذلت مردم، چه نقشی ایفا کرده‌اند.

در علم تاریخ، شخصیت‌های تاریخی به درستی و بی‌طرفانه مورد ارزیابی قرار می‌گیرند، بدی‌ها و بی‌خردی‌های آنان نمایانده می‌شود و نیکی‌ها و خردمندی‌های آنان بازگو می‌گردد.

علم تاریخ روشن می‌سازد که کمتر کسی با وجود نیک‌اندیشی و مردم‌دوستی به دور از خطا بوده است، و نیز ما را بر حذر می‌دارد که از شخصیت‌های تاریخی بت نسازیم و آنان را ستایش نکنیم و به ما تأکید

می‌کند که از تحسین نابخردانه و یا بدگویی غیرمنصفانه درباره‌ی آنان دوری کنیم و با تحلیل علمی بکوشیم تا چهره‌ی هر یک از آنان را آن گونه که هست - با همه‌ی زیبایی‌ها و زشتی‌ها - بنمایانیم.

جامعه‌شناسان و فلاسفه‌ی تاریخ، برای هر تمدن و فرهنگ، عمر معین و دوران مشخص صعود و نزول، ظهور و سقوط، اوج و حضيض، قائلند. آنان بر این باورند که همانطور که یک فرد، روزی متولد می‌شود و مرحله‌ی کودکی را پشت سر می‌گذارد، دوران نوجوانی و جوانی او می‌رسد، قدرت و صلابت و استحکام پیدا می‌کند، آن گاه پس از اقتدار و شکوه و زیبایی و توانمندی، دوران قوس نزولی‌اش فرا می‌رسد، کم‌کم ضعف و فرسودگی در سازمان وجودش ظاهر می‌شود، حالت تهاجمی جایش را به حالت تدافعی می‌سپارد و به تدریج به پایان زندگی و آخرین لحظات حیات و آخر خط می‌رسد.

فردوسی شاعر بلندآوازه‌ی ایرانی در این باره می‌گوید:

چنین است فرجام آوردگاه / یکی خاک یابد یکی فز و جاه
قرآن کریم کتاب آسمانی ما مسلمانان، نشانگر این واقعیت است که هرگز اقتدار، امکانات، دولت و حکومت، تا پایان حرکت تاریخ در اختیار یک ملت، گروه، سلسله و پادشاه باقی نمی‌ماند بلکه دست به دست می‌گردد و هر چند گاه نوبت به جمعی می‌رسد تا به حکومت برسد.

حضرت علی علیه السلام در خطبه‌ی ۲۲ نهج‌البلاغه می‌فرماید: «از گذشتگان

موعظه بگیرید پیش از آنکه آیندگان از شما عبرت و موعظه بگیرند.»

اگر بشر با تعمق و تفکر به زندگی گذشتگان بپردازد، بهترین تجربه‌ی

آموزش و درس عبرتی خواهد بود که بسیاری از گروه‌های اجتماعی و روانی

جامعه را باز و آن را درمان خواهد نمود.

فرجام کار خویش نگه کن چو عاقلان

فرجام جوی، روی ندارد به رود و جام^۱

قرآن کریم، عنایت ویژه‌ای به سرگذشت پیشینیان دارد و هفت بار تأکید می‌کند «قل سیروا فی الارض؛ با توجه کامل در زمین گردش کنید».

توجه به سرگذشت و فرجام گذشتگان از چند جهت اهمیت دارد: اول اینکه جذابیت و گیرایی خاصی دارد و خواننده یا شنونده را خسته نمی‌کند. دوم اینکه مطالب آن زودتر فرا گرفته می‌شود و نکات تربیتی و اخلاقی، راحت‌تر منتقل می‌گردد. سوم اینکه بیان تاریخ در قالب فرجام، فکر را به جولان درآورده و اندیشه را شکوفا می‌سازد و بهترین تجربه‌ی آموزش و درس عبرت خواهد بود.

کتاب «فرجام پادشاهان» کوششی، هر چند ناچیز در جهت شناسایی پادشاهان ایران و عواقب کار آن‌ها می‌باشد. همیشه یکی از سؤال‌های مهم در ذهن انسان به ویژه نسل نوجوان و جوان این بوده که عاقبت این پادشاهان چه شد، این سلسله چه سرنوشتی پیدا کرد. تاریخ ما پر است از مطالب مفید که در هر دوره و زمانی می‌تواند در این زمینه راهنما و راهگشا باشد.

معیار در گزینش فرجام پادشاهان عبارت است از:

۱- برخوردار بودن از نکات سازنده و عبرت‌آموز.

۲- قابل عرضه بودن به نسل جوان و نوجوان.

۳- رعایت اختصار و کوتاهی در حدّ ممکن.

۴ - استفاده از منابع متنوع.

۵ - قابل درک بودن برای نسل جوان و نوجوان.

با توجه به اینکه بیشتر مطالب نقل شده در این مجموعه، از منابع پایه می‌باشد، داستان‌ها در نهایت تلخیص و ساده‌نویسی ذکر شده است و عین مطالب نیامده است.

در این مجموعه، در باب انجام، خاتمه و پایان حکومت ۱۰۰ پادشاه تاریخ ایران در دو بخش ایران قبل از اسلام و ایران پس از اسلام از دیاکو تا محمد رضا پهلوی، نکاتی عبرت‌آموز آمده است، ما خود معترف به کاستی‌ها و نقصان مطالب هستیم و توصیه و پیشنهادات دوستان و تمامی فرهنگ‌دوستان را به دیده‌ی منت نهاده و با چهره‌ای گشاده آنرا می‌پذیریم و در جهت اصلاح کار، نصب‌العین خود قرار خواهیم داد.

قم / تابستان ۱۳۹۰

رضا آقابابایی، سید حسن قریشی